

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Факультет педагогіки та психології
Кафедра психології та соціальних наук

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи: **О.А.Кузнецова**

28 серпня 2020 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХОДІАГНОСТИКА АНОМАЛЬНОГО
РОЗВИТКУ**

Ступінь магістра

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 053 Психологія

Освітньо-професійна програма Психологія

2020 – 2021 навчальний рік

Розробник: Шевченко Володимир Володимирович, доцент, кандидат психологічних наук,
доцент Шевченко (Шевченко В.В.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології та соціальних наук

Протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри Савенкова (Савенкова І.І.)

« 28» серпня 2020 р.

Анотація

Психологія та психодіагностика аномального розвитку – це прикладна дисципліна, яка спрямована на формування і розвиток практичних навичок надання психологічної допомоги дітям з особливими потребами та відхиленнями у психофізичному розвитку..

Курс зорієнтований на практику психологічного консультування, надання психологічної допомоги, психологічної терапії та психологічної профілактики.

Дисципліна поєднує принципи загальної психології, конфліктології, клінічної психології, патопсихології, психотерапії та психокорекції, вікової психології, психології праці.

Ключові слова: дитина з особливими потребами, відхилення у психофізичному розвитку, первинні та вторинні порушення, аномалія, компенсація, дефект, психологічна допомога, психологічний супровід, консультування, реабілітація.

Annotation

Psychology and psychodiagnostics of abnormal development is an applied discipline aimed at the formation and development of practical skills in providing psychological assistance to children with special needs and disabilities in psychophysical development.

The course focuses on the practice of psychological counseling, psychological care, psychological therapy and psychological prevention.

The discipline combines the principles of general psychology, conflictology, clinical psychology, pathopsychology, psychotherapy and psychocorrection, age psychology, psychology of work.

Key words: child with special needs, deviations in psychophysical development, primary and secondary disorders, anomaly, compensation, defect, psychological assistance, psychological support, counseling, rehabilitation.

1. Опис навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Нормативна
Індивідуальне науково-дослідне завдання – «Надання психологічної допомоги дитині з відхиленнями»	Спеціальність: 053 «Психологія»	<i>Рік підготовки: 2</i>
Загальна кількість годин – 90		<i>Семестр</i>
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Ступінь: магістра	3
		<i>Лекції</i>
		8
		<i>Практичні, семінарські</i>
		22
		<i>Лабораторні</i>
		-
<i>Самостійна робота</i>		
60		
		Вид контролю: іспит

Мова навчання – українська.

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання: 30 год. – аудиторні заняття, 60 год. – самостійна робота (33 % / 67 %).

Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Нормативна
Індивідуальне науково-дослідне завдання – «Надання психологічної допомоги дитині з відхиленнями»	Спеціальність: 053 «Психологія»	<i>Рік підготовки: 2</i>
Загальна кількість годин – 90		<i>Семестр</i>
	Ступінь: магістра	3
		<i>Лекції</i>
		2
		<i>Практичні, семінарські</i>
		4
		<i>Лабораторні</i>
		-
		<i>Самостійна робота</i>
	84	
		Вид контролю: іспит

Мова навчання – українська.

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для заочної форми навчання: 6 год – аудиторні, 84 год – самостійна робота (7%/ 93%).

2. Мета, завдання навчальної дисципліни та очікувані результати навчання

Мета курсу: вивчення аномалій розвитку в онтогенезі, забезпечення основної психолого-педагогічної підготовки майбутніх вихователів, логопедів формування розуміння закономірностей функціонування і розвитку психіки дитини в нормі і патології; осмислення загальнотеоретичних ідей і практичних положень; підготовка студентів до роботи з дітьми, що мають відхилення в розвитку і поведінці, як в спеціальних (коректувальних) освітніх установах, так і в загальноосвітніх шкільних установах.

Завдання курсу: Розкрити закономірності розвитку і проявів психіки, які є загальними для нормальних та аномальних дітей. Познакомити студентів: з основними видами порушень фізичного, психічного і інтелектуального розвитку дітей дошкільного і шкільного віку; з організацією в Україні системи допомоги, спеціальної освіти і системою спеціальних установ для дітей і підлітків з порушеннями розвитку; з прийомами вивчення особливостей учбової діяльності і поведінки, що мають порушення розвитку (розкрити шляхи подолання цих порушень); з роботою психолого-медико-педагогічної комісії (ПМПК) і організацією прийому дітей до спеціальних установ.

Передумови для вивчення дисципліни: загальна психологія, вікова та педагогічна психологія, соціальна та політична психологія, психологія сім'ї та усвідомлене батьківство, конфліктологія, клінічна психологія, патопсихологія, психотерапія та психокорекція.

Навчальна дисципліна складається з 3 кредитів

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПРН 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН 6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ПРН 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

ПРН 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

II. Фахові:

ФК 1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

ФК 3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

ФК 5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

ФК 6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

ФК 7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

ФК 8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

ФК 9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

ФК 11. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

Інформаційний обсяг навченої дисципліни.

Тема 1. Психологія аномального розвитку як галузь психології. Спеціальна психологія як наука, що вивчає закономірності психічного розвитку дітей з обмеженими можливостями. Об'єкт, предмет, мета і завдання психології аномального розвитку. Взаємозв'язок спеціальної психології з суміжними областями наук. Галузі (розділи) психології аномального розвитку. Історія розвитку спеціальної психології як науки. Роль Л.С. Выготского у формуванні науково-теоретичних основ психології аномального розвитку.

Тема 2. Загальні і специфічні закономірності розвитку психіки при різних порушеннях Історичні аспекти постановки питання про загальні і специфічні закономірності в розвитку дітей з особливими потребами (Г. Я.Трошин, Л.С. Виготский, В. І.Лубовський). Роль біологічних і соціальних чинників в психічному розвитку дитини. Поняття психічного дизонтогенеза. Чинники, що визначають структуру дизонтогенеза. Біологічні і соціальні чинники розвитку, що відхиляється. Роль вікового чинника у виникненні порушень в розвитку: рівні нервово-психічного реагування на шкідливість

Тема 3. Основні поняття психології аномального розвитку. Поняття норми в психології. Умови нормального розвитку дитини (Л.Пожежа; Г. М. Дульнев, А.Р.Лурия). Компенсація, декомпенсація, псевдокомпенсація, надкомпенсація: механізми процесів. Дефект і компенсація. Л.С. Выготский про дефект і компенсацію. Рівні реалізації компенсаторних процесів: біологічний, психологічний, соціально-психологічний, соціальний. Теорії компенсації. Види компенсації : міжсистемна - внутрісистемна, пряма - непряма. Корекція. Реабілітація. Види реабілітації. Абілітація. Адаптація. Соціальна адаптація, її механізми. Інтеграція. Категорія розвитку в спеціальній психології. Роль навчання в розвитку аномальних дітей.

Тема 4. Принципи і методи вивчення дитини з відхиленнями в розвитку

Основні принципи психологічного вивчення дітей: гуманність, комплексність, системність, всебічність і цілісність, порівняльність, динамічне вивчення у поєднанні з якісним аналізом результатів і ін. Основні і допоміжні методи, використовувані в спеціальній психології, : вивчення історії розвитку; вивчення анамнестичних відомостей; спостереження, його види; експеримент, його види; метод бесіди; аналіз продуктів дитячої діяльності; тестування, опитування, анкетування. Класифікація психодіагностичних методик: суворо формалізовані і малоформалізовані методики. Особливості психолого-педагогічної діагностики в спеціальній (корегувальній) освітній установі.

Тема 5. Особливості психічного розвитку дітей з порушенням слуху та зору.

Причини вад слуху, їх діагностика та їх класифікація. Психологічні особливості когнітивної складової дітей з порушенням слуху. Специфічні особливості мовлення дітей з порушенням слуху. Принципи навчання, виховання і корекції дітей з порушенням слуху. Навчально – корекційна робота з дітьми з порушенням слуху в залежності від важкості ураження слуху і порушення мовлення. Структура школи для слабозорючих і пізно оглухлих. Проблеми компенсації глухоти.

Класифікація осіб з порушеннями зору, її значення для корекційно – реабілітаційної практики. Особливості психічного розвитку сліпих та слабозорих учнів. Особистісний розвиток спілкування та міжособистісні стосунки сліпих та слабозорих. Медико – педагогічні вимоги до охорони залишкового зору учнів. Психолого – педагогічні правила

поводження зрячих з особами, які мають глибокі порушення зору. Актуальні проблеми тифлопсихології.

Тема 6. Психологічні особливості розвитку особистості при порушеннях мовлення та рухової сфери. Анатомио – фізіологічні механізми мовлення і основні закономірності його розвитку у дитини. Клініко – педагогічна та психолого – педагогічна класифікація мовленевих порушень. Особливості пізнавальної діяльності дітей із порушеннями мовлення та їх урахування в навчально – виховному процесі. Особливості індивідуального підходу до осіб з тяжкими порушеннями мовлення та їх особистісний розвиток. Змістовий модуль 3. Психологічні особливості розвитку дітей із ДЦП, ЗПР, відхиленнями в емоційно – вольовій сфері та соціальній поведінці. Діти з порушенням опорно – рухового апарату та моторного розвитку. Дитячий церебральний параліч (ДЦП), його основні прояви. Врахування особливостей порушень моторної сфери у різних видах навчальної діяльності дітей, організація їх міжособистісного спілкування. Комплексні порушення психофізичного розвитку дітей, їх види та врахування в умовах інклюзивної освіти.

Тема 7. Психологія дітей із затримкою психічного розвитку. синдромом аутизму та аутистичних. Загальна характеристика дітей із затримкою психічного розвитку (ЗПР). Проблема вивчення, навчання та виховання дітей із ЗПР. Типологія ЗПР (класифікація Лебединського). Особливості психічних процесів дітей із ЗПР. Індивідуальний підхід до дітей із ЗПР в умовах інклюзивного навчання. Психолого – педагогічні умови корекції розвитку дітей із ЗПР та перспективи їх соціалізації. Поняття аутизму. Етіологія раннього аутизму. Теорії виникнення аутизму. Основні прояви аутизму в ранньому віці. Симптоми дитячого аутизму, що найбільш діагностуються. Можливості соціалізації особистості дитини з аутизмом.

Тема 8. Діти з відхиленнями емоційно – вольової сфери та комплексні порушення психофізичного розвитку. Поняття терміна комплексне (складне) порушення. Класифікація дітей зі складними порушеннями. Рання діагностика складного дефекту. Вплив депривації в сенситивний період на розвиток основних психічних функцій. Зміст соціально – педагогічної підтримки дітей із складними порушеннями. Види порушень емоційно – вольової сфери. Психопатичні форми поведінки. Характерологічні акцентуації. Девіантна поведінка дітей та підлітків, її біопсихічні та соціальні детермінанти. Детермінуюче та корекційно – педагогічне значення колективних форм діяльності дітей із вадами емоційно – вольового розвитку та поведінки.

Тема 9. Психодіагностика осіб з особливими потребами. Підбір психодіагностичного інструментарію для проведення дослідження осіб з особливими потребами в особисті, соціальній, освітній сфері діяльності. Визначення параметрів у структурі особистості, які підлягають дослідженню. Підбір методик, проведення емпіричного дослідження, інтерпретація даних та визначення діагнозу осіб з особливими потребами

Тема 10. Психологічний супровід дітей з особливими потребами. Поняття про психологічний супровід. Особливості психологічного супроводу осіб з особливими потребами. Компенсація, декомпенсація, псевдокомпенсація, надкомпенсація: Дефект і компенсація. Л.С. Выготский про дефект і компенсацію. Рівні реалізації компенсаторних процесів: біологічний, психологічний, соціально-психологічний, соціальний. Теорії компенсації. Види компенсації : міжсистемна - внутрісистемна, пряма - непряма.

Тема 11. Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами. Поняття про психологічний супровід в освітній сфері. Особливості психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Параметри у структурі особистості учня, які підлягають корекції та підтримки. Корекція. Реабілітація. Види реабілітації. Абілітація. Адаптація. Соціальна адаптація, її механізми. Інтеграція. Категорія розвитку в аномальній психології. Роль навчання та виховання у розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

3. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Загальні питання психології аномального розвитку. Психологічні особливості розумово відсталих дітей

Тема 1. Психологія аномального розвитку як галузь психології

Спеціальна психологія як наука, що вивчає закономірності психічного розвитку дітей з обмеженими можливостями. Об'єкт, предмет, мета і завдання психології аномального розвитку. Взаємозв'язок спеціальної психології з суміжними областями наук. Галузі (розділи) психології аномального розвитку. Історія розвитку спеціальної психології як науки. Роль Л.С. Выготского у формуванні науково-теоретичних основ психології аномального розвитку.

Тема 2. Загальні і специфічні закономірності розвитку психіки при різних порушеннях. Історичні аспекти постановки питання про загальні і специфічні закономірності в розвитку дітей з особливими потребами (Г. Я.Трошин, Л.С. Виготский, В. І.Лубовський).Роль біологічних і соціальних чинників в психічному розвитку дитини. Поняття психічного дизонтогенеза. Чинники, що визначають структуру дизонтогенеза. Біологічні і соціальні чинники розвитку, що відхиляється. Роль вікового чинника у виникненні порушень в розвитку: рівні нервово-психічного реагування на шкідливість.

Тема 3. Основні поняття психології аномального розвитку

Поняття норми в психології. Умови нормального розвитку дитини (Л.Пожежа; Г. М. Дульнев, А.Р.Лурия).Компенсація, декомпенсація, псевдокомпенсація, надкомпенсація: механізми процесів. Дефект і компенсація. Л.С. Выготский про дефект і компенсацію. Рівні реалізації компенсаторних процесів: біологічний, психологічний, соціально-психологічний, соціальний. Теорії компенсації. Види компенсації : міжсистемна - внутрісистемна, пряма - непряма.

Корекція. Реабілітація. Види реабілітації. Абілітація. Адаптація. Соціальна адаптація, її механізми. Інтеграція. Категорія розвитку в спеціальній психології. Роль навчання в розвитку аномальних дітей.

Тема 4. Принципи і методи вивчення дитини з відхиленнями в розвитку

Основні принципи психологічного вивчення дітей: гуманність, комплексність, системність, всебічність і цілісність, порівняльність, динамічне вивчення у поєднанні з якісним аналізом результатів і ін.Основні і допоміжні методи, використовувані в спеціальній психології, : вивчення історії розвитку; вивчення анамнестичних відомостей; спостереження, його види; експеримент, його види; метод бесіди; аналіз продуктів дитячої діяльності; тестування, опитування, анкетування.Класифікація психодіагностичних методик: суворо формалізовані і малоформалізовані методики.Особливості психолого-педагогічної діагностики в спеціальній (корегувальній) освітній установі.

Кредит 2. . Психологічні особливості дітей з порушеннями аналізаторів, ДЦП, ЗПР, відхиленнями в емоційно – вольовій сфері та соціальній поведінці.

Тема 5. Особливості психічного розвитку дітей з порушенням слуху та зору.

Причини вад слуху, їх діагностика та їх класифікація. Психологічні особливості когнітивної складової дітей з порушенням слуху. Специфічні особливості мовлення дітей з порушенням слуху. Принципи навчання, виховання і корекції дітей з порушенням слуху. Навчально – корекційна робота з дітьми з порушенням слуху в залежності від важкості ураження слуху і порушення мовлення. Структура школи для слабочуючих і пізно оглухлих. Проблеми компенсації глухоти. Класифікація осіб з порушеннями зору, її значення для корекційно – реабілітаційної практики. Особливості психічного розвитку сліпих та слабозорих учнів. Особистісний розвиток спілкування та міжособистісні стосунки сліпих та слабозорих. Медико – педагогічні вимоги до охорони залишкового зору учнів. Психолого – педагогічні правила поведіння зрячих з особами, які мають глибокі порушення зору. Актуальні проблеми тифлопсихології.

Тема 6. Психологічні особливості розвитку особистості при порушеннях мовлення та рухової сфери. Анатомио – фізіологічні механізми мовлення і основні закономірності його

розвитку у дитини. Клініко – педагогічна та психолого – педагогічна класифікація мовленевих порушень. Особливості пізнавальної діяльності дітей із порушеннями мовлення та їх урахування в навчально – виховному процесі. Особливості індивідуального підходу до осіб з тяжкими порушеннями мовлення та їх особистісний розвиток. Змістовий модуль 3. Психологічні особливості розвитку дітей із ДЦП, ЗПР, відхиленнями в емоційно – вольовій сфері та соціальній поведінці. Діти з порушенням опорно – рухового апарату та моторного розвитку. Дитячий церебральний параліч (ДЦП), його основні прояви. Врахування особливостей порушень моторної сфери у різних видах навчальної діяльності дітей, організація їх міжособистісного спілкування. Комплексні порушення психофізичного розвитку дітей, їх види та врахування в умовах інклюзивної освіти.

Тема 7. Психологія дітей із затримкою психічного розвитку. синдромом аутизму та аутистичних. Загальна характеристика дітей із затримкою психічного розвитку (ЗПР). Проблема вивчення, навчання та виховання дітей із ЗПР. Типологія ЗПР (класифікація Лебединського). Особливості психічних процесів дітей із ЗПР. Індивідуальний підхід до дітей із ЗПР в умовах інклюзивного навчання. Психолого – педагогічні умови корекції розвитку дітей із ЗПР та перспективи їх соціалізації. Поняття аутизму. Етіологія раннього аутизму. Теорії виникнення аутизму. Основні прояви аутизму в ранньому віці. Симптоми дитячого аутизму, що найбільш діагностуються. Можливості соціалізації особистості дитини з аутизмом.

Тема 8. Діти з відхиленнями емоційно – вольової сфери та комплексні порушення психофізичного розвитку. Поняття терміна комплексне (складне) порушення. Класифікація дітей зі складними порушеннями. Рання діагностика складного дефекту. Вплив депривації в сенситивний період на розвиток основних психічних функцій. Зміст соціально – педагогічної підтримки дітей із складними порушеннями. Види порушень емоційно – вольової сфери. Психопатичні форми поведінки. Характерологічні акцентуації. Девіантна поведінка дітей та підлітків, її біопсихічні та соціальні детермінанти. Детермінуюче та корекційно – педагогічне значення колективних форм діяльності дітей із вадами емоційно – вольового розвитку та поведінки.

Кредит 3. Психодіагностика та психологічний супровід дітей з особливими потребами

Тема 9. Психодіагностика осіб з особливими потребами.

Підбір психодіагностичного інструментарію для проведення дослідження осіб з особливими потребами в особисті, соціальній, освітній сфері діяльності. Визначення параметрів у структурі особистості, які підлягають дослідженню. Підбір методик, проведення емпіричного дослідження, інтерпретація даних та визначення діагнозу осіб з особливими потребами

Тема 10. Психологічний супровід дітей з особливими потребами.

Поняття про психологічний супровід. Особливості психологічного супроводу осіб з особливими потребами. Компенсація, декомпенсація, псевдокомпенсація, надкомпенсація: Дефект і компенсація. Л.С. Выготский про дефект і компенсацію. Рівні реалізації компенсаторних процесів: біологічний, психологічний, соціально-психологічний, соціальний. Теорії компенсації. Види компенсації : міжсистемна - внутрісистемна, пряма - непряма.

Тема 11. Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами.

Поняття про психологічний супровід в освітній сфері. Особливості психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Параметри у структурі особистості учня, які підлягають корекції та підтримки. Корекція. Реабілітація. Види реабілітації. Абілітація. Адаптація. Соціальна адаптація, її механізми. Інтеграція. Категорія розвитку в аномальній психології. Роль навчання та виховання у розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

4. Структура навчальної дисципліни
Денна форма навчання

Назва кредитів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	конс	с. р.
1	2	3	4	5	6	7
Кредит 1. Загальні питання психології аномального розвитку. Психологічні особливості розумово відсталих дітей						
Тема 1. Психологія аномального розвитку як галузь психології	6	2				4
Тема 2. Загальні і специфічні закономірності розвитку психіки при різних порушеннях	6		2			4
Тема 3. Основні поняття психології аномального розвитку.	8		2			6
Тема 4. Принципи і методи вивчення дитини з відхиленнями в розвитку	10	2	2			6
Разом за кредитом 1	30	4	6			20
Кредит 2. Психологічні особливості дітей з порушеннями аналізаторів, ДЦП, ЗПР, відхиленнями в емоційно – вольовій сфері та соціальній поведінці.						
Тема 5. Особливості психічного розвитку дітей з порушенням слуху та зору.	8	2	2			4
Тема 6. Психологічні особливості розвитку особистості при порушеннях мовлення та рухової сфери.	6		2			4
Тема 7. Психологія дітей із затримкою психічного розвитку. синдромом аутизму та аутистичних рис	8		2			6
Тема 8. Діти з відхиленнями емоційно – вольової сфери та комплексні порушення психофізичного розвитку.	8		2			6
Разом за кредитом 2	30	2	8			20
Кредит 3. Психодіагностика та психологічний супровід дітей з особливими потребами						
Тема 9. Психодіагностика осіб з особливими потребами.	12	2	4			6
Тема 10. Психологічний супровід дітей з особливими потребами	8		2			6
Тема 11. Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами	10		2			8
Разом за кредитом 3	30	2	8			20
Усього годин	90	8	22			60

Заочна форма навчання

Назва кредитів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	конс	с. р.
1	2	3	4	5	6	7
Кредит 1. Загальні питання психології аномального розвитку. Психологічні особливості розумово відсталих дітей						
Тема 1. Психологія аномального розвитку як галузь психології	8	2				6
Тема 2. Загальні і специфічні закономірності розвитку психіки при різних порушеннях	6					6
Тема 3. Основні поняття психології аномального розвитку.	6					6
Тема 4. Принципи і методи вивчення дитини з відхиленнями в розвитку	10		2			8
Разом за кредитом 1	30	2	2			26
Кредит 2. . Психологічні особливості дітей з порушеннями аналізаторів, ДЦП, ЗПР, відхиленнями в емоційно – вольовій сфері та соціальній поведінці.						
Тема 5. Особливості психічного розвитку дітей з порушенням слуху та зору.	8					8
Тема 6. Психологічні особливості розвитку особистості при порушеннях мовлення та рухової сфери.	8					8
Тема 7. Психологія дітей із затримкою психічного розвитку. синдромом аутизму та аутистичних рис	8					8
Тема 8. Діти з відхиленнями емоційно – вольової сфери та комплексні порушення психофізичного розвитку.	6					6
Разом за кредитом 2	30					30
Кредит 3. Психодіагностика та психологічний супровід дітей з особливими потребами						
Тема 9. Психодіагностика осіб з особливими потребами.	10		2			8
Тема 10. Психологічний супровід дітей з особливими потребами	10					10
Тема 11. Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами	10					10
Разом за кредитом 3	30		2			28
Усього годин	90	2	4			84

5. Теми лекційних занять

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Загальні питання психології аномального розвитку. Психологічні особливості розумово відсталих дітей		
1	Тема 1. Психологія аномального розвитку як галузь психології	2
2	Тема 4. Принципи і методи вивчення дитини з відхиленнями в розвитку	2
Кредит 2. . Психологічні особливості дітей з порушеннями аналізаторів, ДЦП, ЗПР, відхиленнями в емоційно – вольовій сфері та соціальній поведінці.		
3	Тема 5. Особливості психічного розвитку дітей з порушенням слуху та зору.	2
Кредит 3. Психодіагностика та психологічний супровід дітей з особливими потребами		
4	Тема 9. Психодіагностика осіб з особливими потребами.	2
Разом:		8

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Загальні питання психології аномального розвитку. Психологічні особливості розумово відсталих дітей		
1	Тема 1. Психологія аномального розвитку як галузь психології	2
Кредит 2. . Психологічні особливості дітей з порушеннями аналізаторів, ДЦП, ЗПР, відхиленнями в емоційно – вольовій сфері та соціальній поведінці.		
Кредит 3. Психодіагностика та психологічний супровід дітей з особливими потребами		
Разом:		2

6. Теми практичних занять

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Загальні питання психології аномального розвитку. Психологічні особливості розумово відсталих дітей		
1	Тема 2. Загальні і специфічні закономірності розвитку психіки при різних порушеннях	2
2	Тема 3. Основні поняття психології аномального розвитку	2
3	Тема 4. Принципи і методи вивчення дитини з відхиленнями в розвитку	2
Кредит 2. . Психологічні особливості дітей з порушеннями аналізаторів, ДЦП, ЗПР, відхиленнями в емоційно – вольовій сфері та соціальній поведінці.		
4	Тема 5. Особливості психічного розвитку дітей з порушенням слуху та зору.	2
5	Тема 6. Психологічні особливості розвитку особистості при порушеннях мовлення та рухової сфери.	2
6	Тема 7. Психологія дітей із затримкою психічного розвитку. синдромом аутизму та аутистичних рис	2
7	Тема 8. Діти з відхиленнями емоційно – вольової сфери та комплексні порушення психофізичного розвитку	2
Кредит 3. Психодіагностика та психологічний супровід дітей з особливими потребами		
8	Тема 9. Психодіагностика осіб з особливими потребами.	4
9	Тема 10. Психологічний супровід дітей з особливими потребами	2

10	Тема 11. Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами	2
	Разом:	22

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Загальні питання психології аномального розвитку. Психологічні особливості розумово відсталих дітей		
1	Тема 4. Принципи і методи вивчення дитини з відхиленнями в розвитку	2
Кредит 2. . Психологічні особливості дітей з порушеннями аналізаторів, ДЦП, ЗПР, відхиленнями в емоційно – вольовій сфері та соціальній поведінці.		
Кредит 3. Психодіагностика та психологічний супровід дітей з особливими потребами		
2	Тема 9. Психодіагностика осіб з особливими потребами.	2
	Разом:	4

**7. Самостійна робота
Денна форма навчання**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Загальні питання психології аномального розвитку. Психологічні особливості розумово відсталих дітей		
1	Тема 1. Психологія аномального розвитку як галузь психології	4
2	Тема 2. Загальні і специфічні закономірності розвитку психіки при різних порушеннях	4
3	Тема 3. Основні поняття психології аномального розвитку	6
4	Тема 4. Принципи і методи вивчення дитини з відхиленнями в розвитку	6
Кредит 2. . Психологічні особливості дітей з порушеннями аналізаторів, ДЦП, ЗПР, відхиленнями в емоційно – вольовій сфері та соціальній поведінці.		
5	Тема 5. Особливості психічного розвитку дітей з порушенням слуху та зору.	4
6	Тема 6. Психологічні особливості розвитку особистості при порушеннях мовлення та рухової сфери.	4
7	Тема 7. Психологія дітей із затримкою психічного розвитку. синдромом аутизму та аутистичних рис	6
8	Тема 8. Діти з відхиленнями емоційно – вольової сфери та комплексні порушення психофізичного розвитку	6
Кредит 3. Психодіагностика та психологічний супровід дітей з особливими потребами		
9	Тема 9. Психодіагностика осіб з особливими потребами.	6
10	Тема 10. Психологічний супровід дітей з особливими потребами	6
11	Тема 11. Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами	8
	Разом:	60

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Загальні питання психології аномального розвитку. Психологічні особливості розумово відсталих дітей		
1	Тема 1. Психологія аномального розвитку як галузь психології	6
2	Тема 2. Загальні і специфічні закономірності розвитку психіки при	6

	різних порушеннях	
3	Тема 3. Основні поняття психології аномального розвитку	6
4	Тема 4. Принципи і методи вивчення дитини з відхиленнями в розвитку	8
Кредит 2. Психологічні особливості дітей з порушеннями аналізаторів, ДЦП, ЗПР, відхиленнями в емоційно – вольовій сфері та соціальній поведінці.		
5	Тема 5. Особливості психічного розвитку дітей з порушенням слуху та зору.	8
6	Тема 6. Психологічні особливості розвитку особистості при порушеннях мовлення та рухової сфери.	8
7	Тема 7. Психологія дітей із затримкою психічного розвитку. синдромом аутизму та аутистичних рис	8
8	Тема 8. Діти з відхиленнями емоційно – вольової сфери та комплексні порушення психофізичного розвитку	6
Кредит 3. Психодіагностика та психологічний супровід дітей з особливими потребами		
9	Тема 9. Психодіагностика осіб з особливими потребами.	8
10	Тема 10. Психологічний супровід дітей з особливими потребами	10
11	Тема 11. Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами	10
Разом:		84

8. Індивідуальне навчально - дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання складається з двох напрямів :

I – підготовка та захист контрольної роботи (для студентів ЗФН);

II – підготовка доповіді з висвітленням проблем психологічного здоров'я людей похилого віку (для студентів ДФН).

Індивідуальний науково-дослідний проект: «Надання психологічної допомоги клієнтам, що зазнали впливу психотравми» (письмово/доповідь або відеопрезентація).

Структура ІНДЗ: вступ, теоретична частина / дослідницька частина, висновки, список використаної літератури

Обсяг ІНДЗ: 10-12 сторінок друкованого або 13-15 сторінок рукописного тексту.

9. Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ECTS	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять; має на меті перевірку рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи. Види поточного контролю: усне та письмове опитування, тестування, самоконтроль, складання схем, таблиць, опорних конспектів.

Підсумковий контроль здійснюється з метою оцінки результатів навчання студента. Вид підсумкового контролю: контрольна робота, залік.

Контрольна робота (КР) є обов'язковою складовою підсумкового контролю навчальних досягнень студентів. Виконання студентами КР спрямоване на всебічну і комплексну перевірку обсягу, рівня та якості засвоєння ними всього навчального матеріалу, що входить до кожного модуля: як матеріалу, що підлягає вивченню під час аудиторної роботи, так і самостійної роботи.

Іспит – вид підсумкового контролю, що полягає в оцінюванні засвоєння студентом навчального матеріалу на підставі виконання ним певних типів робіт на практичних заняттях, у процесі самостійної роботи, індивідуального навчально-дослідного завдання, контрольних робіт, виконання тестових завдань.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

“відмінно” – студент демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, уміння приймати необхідні рішення в нестандартних ситуаціях, вільне володіння науковими термінами, аналізує причинно-наслідкові зв'язки;

“дуже добре” – студент демонструє повні знання навчального матеріалу, допускає незначні пропуски матеріалу, вміє застосувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює правильні відповіді;

“добре” – студент демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності;

“достатньо” – студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє інтегровано застосувати набуті знання для аналізу конкретних ситуацій, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки;

“задовільно” – студент не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами.

Кількість балів у кінці семестру повинна складати від **150** до **300** балів (за 3 кредити), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Розподіл балів, які отримують студенти

Кредит 1				Кредит 2			Кредит 3				КР	Разом
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11		
25	25	25	25	30	30	40	25	25	25	25	100	300/100*

*Примітка. Коефіцієнт для іспиту – 0,6. Іспит оцінюється в 40 б.

10. Засоби діагностики

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (зокрема есе, реферати), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи.

11. Методи навчання

Усний виклад матеріалу: наукова розповідь, спрямована на аналіз фактичного матеріалу; пояснення – вербальний метод навчання, за допомогою якого розкривається сутність певного явища, закону, процесу; семінари-дискусії, інтерактивні заняття з використанням інтернет-технологій, розв'язування задач на основі психотерапевтичних випадків, презентації, герменевтичний аналіз, ділові ігри, психотерапевтичні вправи й техніки, ілюстрація – метод навчання, який передбачає показ процесів у їх символічному зображенні (малюнки, схеми, графіки та ін.).

12. Література

Базова

1. Специальная психология: учеб. для студентов вузов / под ред. В. И. Лубовского. - М. : "Академия", 2009. - 556, с.
2. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника. - М., 2006.
3. Саенко Ю.В. Специальная психология. Учебное пособие. М., 2006.
4. Шаповал И.А. Специальная психология. Учебное пособие. М., 2005.

Додаткова

1. Ануфриев А. Ф. Психологический диагноз: система основных понятий. М, 1995
2. Апраушев А.В. Тифлосурдопедагогика. М., 1983.
3. Ахвердова О.А. Личностные и поведенческие расстройства у детей и подростков с органической недостаточностью мозга. Ставрополь, 2000.
4. Балахонов А.В. Ошибки развития. ЛГУ 1990.
5. Богданова Т.Г. Сурдопсихология. М., 2002
6. Валлон А. Психическое развитие ребёнка. - М., 1967.
7. Выготский Л. С. О психологических системах // Собрание сочинений. Т. 1. – М.: Педагогика. –1982.
8. Вопросы воспитания слепых, глухонемых и умственно отсталых детей / Под ред. Л.В.Занкова М., 1940.
9. Ермаков В.П., Якунин Г.А. Развитие, обучение и воспитание детей с нарушениями зрения. М., 2000
10. Левченко И. Ю. Патопсихология: теория и практика. М., 2000.
11. Солнцева Л.И. Тифлопсихология детства. М., 2000.
12. Апраушев А.В. Тифлосурдопедагогика. М., 1983.
13. Выготский Л.С. Собрание сочинений: 6т.- М., 1984.- Т.5.
14. Выготский Л. С. Основы дефектологии // Собр. соч.: В 6 т. Т. 5. М., 1983.
15. Государев Н.А. Специальная психология. Учебное пособие. М., 2008.
16. Забрамная С. Д. Психолого-педагогическая диагностика умственного развития детей. М., 1995.
17. Левченко И. Ю. Патопсихология: теория и практика. М., 2000.
18. Лебединский В.В. Нарушение психического развития в детском возрасте. М., 2003.
19. Лубовский В.И. Психологические проблемы диагностики аномального развития детей. – М., Педагогика, 1989.
20. Лубовский В.И. Общие и специфические закономерности развития психики аномальных детей. М., 1971.
21. Максимова Н. Ю., Милютин Е. Л. Курс лекций по детской патопсихологии. Ростов н/Д, 2000.
22. Мамайчук И. И. Психология дизонтогенеза. – СПб., 2000.
23. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника. - М., 2006.
24. Специальная психология / Под ред. В.И.Лубовского. М., 2003.
25. Сорокин В.М. Специальная психология. СПб., 2003.
26. Сорокин В.М. Практикум по специальной психологии. – СПб., 2003.
27. Усанова О. Н. Специальная психология: Система психологического изучения аномальных детей.– М., 1990.
28. Щербак А.М. Воспитание ребёнка с нарушениями в развитии. – М., 2001.

13. Інформаційні ресурси

<http://e-library.su/books-on-psychology/> <http://psylib.org.ua/books/>
<http://www.psynavigator.ru/books.php> <http://www.psy-lib.org.ua/> <http://www.koob.ru/>
<http://psychologiya.com.ua/knigi-po-psixologii.html> http://psychologi.net.ru/books_pr_ps.html